

KAPITULA

DIECÉZNY ČASOPIS SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA

1/2014

AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE

STRANA 3

MEMORIÁL JOZEFA KRIŠANDU

STRANA 6

VEČERY S JANKOM ŠILANOM

STRANA 9

SPIŠSKÍ BISKUPI – OSOBNOSTI SPIŠSKEJ DIECÉZY

STRANA 12

EDITORIÁL

Keď hovoríme o spoločenstve Cirkvi, niekedy nestačí len to jednoduché konštatovanie, že ho tvoria veriaci v Boha. Títo sú totiž mnohokrát organizovaní v rôznych rehoľných spoločenstvách, spoločenstvách zasväteného života, sekulárnych inštitútoch, kňazských i laických hnutiach a spoločenstvách.

Prečo je tu taká rôznorodosť?

Na to nám dal odpoveď už sv. Pavol, apoštol: „Dary milosti sú rozličné, ale Duch je ten istý ...; ... je mnoho údov, ale iba jedno telo.“ (porov. 1Kor 12)

Nad tým sa zamýšľa aj 2DS v siedmej téme Jednota v mnohosti.

Táto mnohosť a zároveň originalita jednotlivca sa ukazuje vo všetkých oblastiach života našej diecézy, tak spoločenského ako aj kultúrneho.

LUBOMÍR KRETT

OBSAH

- 2 EDITORIÁL
- 3 AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE
- 3 ODPUSTKY V ROKU SEDEMBOLESTNEJ PANNY MÁRIE
- 6 MEMORIÁL JOZEFA KRIŠANDU
- 8 DIECÉZNE STRETNUTIE MLÁDEŽE S OTCOM BISKUPOM
- 9 VEČERY S JANKOM SILANOM
- 10 JEDNOTA V MNOHOSTI (2DS 7)
- 12 SPIŠSKÍ BISKUPI - VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI SPIŠSKEJ DIECÉZY
- 14 PAVOL STRAUSS: O MATKE BOŽEJ

KAPITULA

Diecézny časopis Spišského biskupstva

1/2014

E-mail: casopis@kapitula.sk; šéfredaktor: Lubomír Krett; redakcia: Mons. Anton Tyrol, Mária Janusová; grafická úprava: Marián Jabrocký; jazyková úprava: Iveta Puchalová, imprimatur: Mons. Štefan Sečka, spišský biskup 5. 10. 2012 pod číslom 2311/12; cenzor: Mons. Jozef Bielak. Fotografia na titulnej strane: Pieta, Spišská Stará Ves, neznámy autor.

AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE

NEMECKÝ VELVYSLANEC NA SPIŠI

V rámci novoročných stretnutí cirkevných predstaviteľov a diplomatických zástupcov jednotlivých krajín prijal spišský diecézny biskup Mons. Štefan Sečka na Spišskej Kapitule nemeckého veľvyslanca na Slovensku J. Ex. pána Michaela Schmunka so sprievodom. Prijatie sa uskutočnilo dňa 15. januára 2014. Pán veľvyslanec si prezrel historické priestory biskupského úradu, katedrálu sv. Martina a historickú knižnicu v priestoroch pri katedrále. Navštívil aj ďalšie inštitúcie sídlia v Spišskej Kapitule. ■

CENA FRA ANGELICO IN MEMORIAM PRE JANKA SILANA

Komisia pre vedu a umenie pri Konferencii biskupov Slovenska udelila cenu Fra Angelico spišskému kňazovi Jankovi Silanovi. Cena mu bola udelená in memoriam z príležitosti blížiacej sa nedežitej storočnice narodenia tohto významného kňaza-básnika, predstaviteľa Slovenskej katolíckej moderny. Janko Silan, vlastným menom Ján Ďurka, sa narodil 24. novembra 1914, pochádzal z nitrianskej diecézy a patrila do diecézy spišskej. Účinkoval v Ždiari a Liptovskom Hrádku ako kaplán a napokon vo Važci. Zomrel v máji 1984. Napísal okolo 20 básnických zbierok, v ktorých prevládajú motívy na oslavu Boha, ľudská pokora a láska k prírode. Cenu Fra Ange-

lico z rúk predsedu Komisie pre kultúru a umenie pri KBS Mons. Františka Rábeka prevzal spišský diecézny biskup Mons. Štefan Sečka v Bratislave dňa 18. februára 2014. Na slávnostnom odovzdaní ceny sa zúčastnil aj generálny vikár Mons. Anton Tyrol. ■

ÚČASŤ DIECÉZNEHO BISKUPA NA OSLAVE KARDINÁLA J. MEISNERA

V nedeľu 9. marca 2014 bola v nemeckom Kolíne nad Rýnom slávnosť, pri ktorej si kolínsky arcibiskup Joachim kardinál Meisner pripomenul svoje životné jubileum 80 rokov života a 25 rokov od príchodu do kolínskej arcidiecézy. Kardinál J. Meisner je celý svoj život úzko spätý so Spišskou diecézou, mnohokrát bol hlavným celebrantom na Mariánskej hore v Levoči a na odpustoch v katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule. Na slávnosti v Kolíne vzácnemu jubilantovi k obidvom jubileám blahoželali: spišský diecézny biskup Mons. Štefan Sečka, generálny vikár Mons. Anton Tyrol a kostolník v katedrále sv. Martina pán Pavol Began. Počas osláv sa diecézny biskup stretol aj s prefektom pápežského domu vo Vatikáne arcibiskupom Mons. Georgom Gänsweinom, prostredníctvom ktorého pozdravil aj emeritného pápeža Benedikta XVI. ■

ODPUSTKY V ROKU SEDEMBOLESTNEJ PANNY MÁRIE

ČO SÚ ODPUSTKY

Podľa apoštolskej konštitúcie pápeža Pavla VI. *Indulgentiarum doctrina* „odpustky sú odpustením časného trestu pred Bohom za hriechy, vzhľadom na vinu už zotretú“ (porov. CIC kán. 992). Tieto odpustky môže prijať disponovaný veriaci pri splnení daných podmienok. Toto odpustenie udeľuje cirkevná autorita¹ z pokladu Cirkvi pre živých, ale na spôsob prosby aj pre zomrelých (porov. CIC kán. 994). Prameňom týchto odpustkov je zadostučujúci poklad Cirkvi, ktorý pozostáva z nesmiernych zásluh Ježiša Krista a svätých. Táto forma odpustenia časných trestov sa vyvinula len v latinskej tradícii.² Odpustky sú čiastočné alebo úplné podľa toho, či od časného trestu, ktorý treba vykonať za hriechy, oslobodzujú čiastočne alebo úplne (CIC can. 993).

PODMIENKY PRE ZÍSKANIE ODPUSTKOV

Pre získanie odpustkov je potrebné, aby človek:

- bol pokrstený,
- aby nebol pod cirkevným trestom,
- bol v stave milosti,
- aby mal úmysel získať odpustky (porov. CIC kán. 996).

Ďalšími podmienkami na získanie odpustkov sú:

- sviatostná spoveď,
- sväté prijímanie,
- modlitba na úmysel Svätého Otca,
- vylúčenie akejkoľvek trvalej záľuby k akémukoľvek hriechu, aj k ľahkému.

Okrem týchto všeobecných podmienok je pre získanie odpustkov potrebné vykonať skutok, na ktorý sa odpustky viažu.

1. Vykonávanie tejto moci je juridický akt. Pápež je vlastníkom najvyššej juridickej moci nad celou Cirkvou, preto má neobmedzenú moc nad odpustkami. Okrem neho odpustky môžu udeľovať len tí, ktorým to pripisuje samotné právo alebo Rímsky veľkňaz (porov. CIC kán. 995).

2. MÜLLER, G. L., *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 743.

ODPUSTKY V ROKU SEDEMBOLESTNEJ PANNY MÁRIE

Apoštolská penitenciária vydala dekrét (prot. č. 831/13/I) zo dňa 3. decembra 2013, ktorým udeľuje pri náležitom splnení podmienok úplné odpustky. Odpustky možno získať pri každej návšteve národnej svätyne Bolestnej Matky:

- keď sa nábožne veriaci zúčastnia nejakého posvätného slávenia,
- alebo tam aspoň primeraný čas zasvätia nábožnému rozjímaniu, ktoré zakončia Modlitbou Pána, vyznaním viery a modlitbou k Nebeskej patrónke s aspoň jedným desiatkom ruženca.

Okrem toho je ich možné získať vo sviatky Panny Márie pri pútnickej návšteve ktoréhokoľvek chrámu vybraného pre Jubilejný rok:

- ak sa v ňom nábožne zúčastnia na eucharistickým slávení
- alebo Liturgii hodín,
- alebo tam nábožne prednesú predtým uvedené modlitby.

Určiť tieto chrámy je v právomoci biskupa. Náš diecézny otec biskup Mons. ThDr. Štefan Sečka, PhD. na tento rok určil chrámy, v ktorých možno tieto odpustky získať. Sú to:

- Katedrála sv. Martina v Spišskej Kapitule,
- Konkatedrála Sedembolestnej Panny Márie v Poprade,
- Bazilika Navštívenia Panny Márie v Levoči,
- farské kostoly,
- kostoly zasvätené Preblahoslavenej Panne Márii.

Konferencia biskupov Slovenska v zmysle spresnenia sviatkov určuje nasledujúce dni, kedy možno tieto odpustky v uvedených kostoloch získať:

- 28. jún (2014) – Nepoškvrnené Srdce Panny Márie,
- 2. júl – Návšteva Panny Márie,
- 15. august – Nanebovzatie Panny Márie,

- 22. august – Panny Márie Kráľovnej,
- 8. september – Narodenie Panny Márie,
- 15. september – Sedembolestnej Panny Márie,
- 7. október – Ružencová Panna Mária,
- 21. november – Obetovanie Panny Márie,
- 8. december – Nepoškvrnené Počatie Panny Márie.

Tretím spôsobom získať odpustky v tomto roku je, ak 15. septembra 2014, na slávnosť Sedembolestnej Panny Márie, v ktoromkoľvek chráme alebo na posvätnom mieste nábožne prednesú veriaci predtým uvedené modlitby za šírenie svätej viery na Slovensku.

ODPUSTKY V ROKU PANNY MÁRIE NA MARIÁNSKEJ HORE V LEVOČI

Na Mariánskej hore v Levoči môžeme v tomto čase získať odpustky z troch titulov:

- na základe udelenia odpustkov pre Rok Sedembolestnej Panny Márie,
- na základe privilégií spojených s vyhlásením za baziliku minor,
- na základe privilégií spojených s oficiálnym potvrdením duchovného spojenia s Bazilikou Santa Maria Maggiore v Ríme.

Prvý titul bol uvedený vyššie (vo sviatky, ktoré uviedla KBS).

Z titulu povýšenia kostola na baziliku minor, vyplynuli pre Mariánsku horu isté povinnosti a privilégiá. Čo sa týka privilégií odpustkov, tak za zvy-

čajných podmienok môžu získať veriaci úplné odpustky v tieto dni:

- 29. jún – slávnosť svätého Petra a Pavla,
- 2. júl – sviatok Navštívenia Panny Márie,
- v sobotu a v nedeľu po 2. júli, pri vonkajšej oslave sviatku Navštívenia Panny Márie,
- 2. august – na sviatok Porciunkuly,
- prvú nedeľu v mesiaci október.

Z tretieho titulu – oficiálneho potvrdenia duchovného spojenia s Bazilikou Santa Maria Maggiore v Ríme, udelila Apoštolská penitenciária 28. februára 2009 na základe právomoci, ktoré dostala od Najvyššieho Veľkňaza, pri splnení podmienok, úplné odpustky veriacim, ktorí sa zúčastnia na nejakej pobožnosti, alebo aspoň sa pomodlia modlitbu Pána a odrecitujú Vyznanie viery. Ide o tieto dni:

- 5. august – na sviatok Liberiánskej baziliky – Santa Maria Maggiore,
- 2. júl – na sviatok titulu samotnej Svätyné,
- pri liturgických slávnostiach Blahoslavenej Panny Márie,
- raz v roku deň, ktorý si veriaci vyberie sám,
- kedykoľvek tam bude skupina pútnikov putovať z dôvodu zbožnosti.

Keďže nás Cirkev učí, že používanie odpustkov je pre veriaceho užitočné a spasné, snažme sa využívať tieto milosti, ktoré sa nám ponúkajú, aby sme takto mohli prílnúť bližšie k Bohu.

PETER MATIS
SEMINARISTA 5. ROČNÍKA

MEMORIÁL JOZEFA KRIŠANDU

1. MAREC 2014 – V. ROČNÍK

Prvého marca tohto roku sa v Olcave (farnosť Bystrany) už po šiestykrát uskutočnil Memoriál Jozefa Krišandu. V čase, keď mnohé športy upadajú a mladí sa stávajú čoraz viac pasívnymi, je toto bežecké podujatie, so stále zvyšujúcou sa účasťou, veľkým prínosom i povzbudením.

Preteky sa konajú na počesť charizmatického kňaza Jozefa Krišandu, ktorý pôsobil vo farnosti Bystrany s filiálkami Olcava, Hincovce a Trstany takmer desať rokov. Vyznačoval sa tým, že v pastoraácii často využíval šport (napr. paraglyding, lezenie), hry, výlety alebo aj modelárstvo. Pomocou nich sa viac zbližoval s ľuďmi, pomáhal im vo formácii a zasieval zrnká Pravdy. V sobotu 18. februára 2006 vo veku tridsaťsedem rokov náhle zomrel počas hier s deťmi na kopci Domková, hneď nad obcou Olcava. Na základe týchto skutočností sa zrodila myšlienka zorganizovania bežeckých pretekov. Jej iniciátorom bol miestny športovec Štefan Malák.

Podujatie začalo svätou omšou, ktorú celebroidal vdp. Andrej Legutky, farár z Vrbova. Andrej Legutky patril medzi najbližších priateľov zosnulého kňaza a zároveň bol aj kazateľom na jeho pohrebe. V homílii vychádzal zo spomienok na spoločne prežité chvíle, pričom vyzdvihol ako Jozef veľmi vážil slová, takže neraz bolo treba nad nimi dlho premýšľať.

Po sv. omši sa účastníci Memoriálu presunuli na miesto úmrtia Jozefa Krišandu. Po položení venca a zapálení sviec nasledovala krátka modlitba. Po nej si mohli prítomní na pamätnej tabuli prezrieť foto-

grafie zo života Jozefa Krišandu a prečítať základné informácie o jeho živote. Krátko po 10.00 hod. začali samotné preteky, ktoré otvoril Štefan Malák, starosta obce Jaroslav Salaj a administrátor farnosti Pavol Hucík.

Začalo sa tradične tými najmenšími. Tohtoročnou novinkou bol beh otcov a matiek s deťmi. Mamičky behali so svojimi ratolesťami v kočiaroch a otcovia ich niesli na pleci alebo vpredu v kľokanke. Celkovo sa pretekov zúčastnilo približne stopäťdesiat bežcov. Medzi nimi boli v prvom rade domáci z farnosti Bystrany a z okolitých miest, ale aj z Prešova, Giraltoviec, Námestova, ba aj zo susedného Poľska. Početnú skupinu tvorili skauti z Vrbova, Nižných Ružbách a zo Svitú. Práve oddiel skautov z Vrbova nesie meno Jozefa Krišandu vo svojom názve.

Najmladší bežec mal iba necelý rok a najstaršia bežkyňa úctyhodných šesťdesiatpäť rokov. Bežecké kategórie boli rozdelené podľa roku narodenia s dĺžkou trasy od 37 metrov pre najmenších až po 5700

metrov v hlavnej kategórii. Poslednou disciplínou bol štafetový beh, ktorého sa zúčastnilo tridsaťsedem bežcov na pamiatku rokov, v ktorých kňaz Jozef Krišanda odišiel do večnosti.

Súčasťou podujatia bola aj štedrá tombola, na ktorú sa tešili najmä tí najmladší. Všetkým bežcom sa ušlo aj malé občerstvenie. Okrem toho dve farničky pripravili a sponzorovali obed pre šesťdesiat hostí v priestoroch Obecného úradu v Olčave.

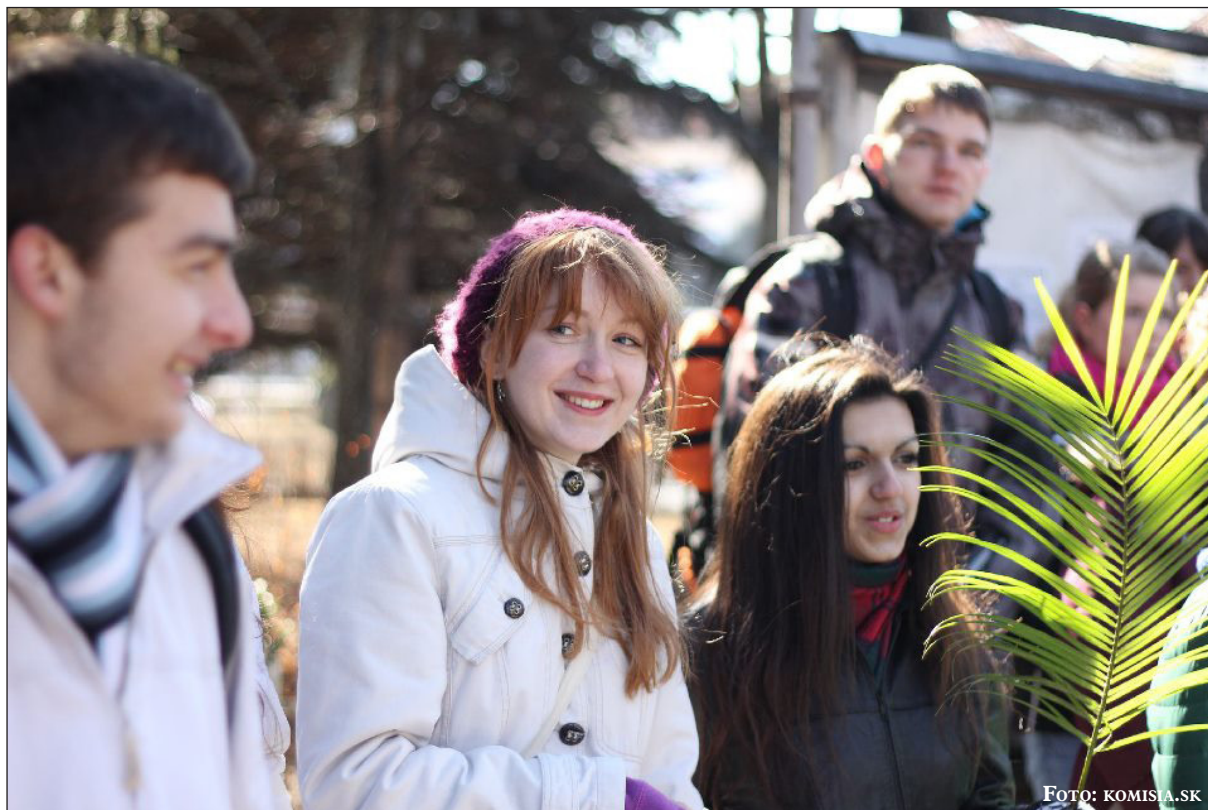

Memoriál Jozefa Krišandu nie je iba o športe. Je to skôr stretnutie duchovnej rodiny, ktorú milovaný kňaz, priateľ, známy vytvoril počas svojho života alebo aj po svojej smrti. Skôr príkladom, ktorý priťahuje, ako slovami. Dnešná doba potrebuje viac svedkov, ako učiteľov, ako to napísal Sv. Otec Pavol VI. Zosnulý kňaz Jozef takýmto svedkom bol a stále je. Veríme, že sa rodina oslovených jeho svedectvom ešte viac rozšíri a že aj Vy budete súčasťou tej srdečnej a inšpirujúcej atmosféry na Memoriáli, ktorú, ako veríme, nám kňaz Jozef Krišanda vyprosuje z neba.

ZLATICA KOŽÁROVÁ, PAVOL HUCÍK
FOTOGRAFIE PETER HVIZDOŠ

DIECÉZNE STRETNUTIE MLÁDEŽE S OTCOM BISKUPOM

Stretnutie biskupa Štefana Sečku s mládežou Spišskej diecézy sa bude konať tento rok v Tvrdošíne na Orave v sobotu 3. mája 2014. Diecézne stretnutie mládeže bude inšpirované mottom, ktoré pre mladých vyhlásil pápež František na tento rok: „Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo“ (Mt 5, 3). Z neho bude vychádzať aj samotný program.

„Túžime, aby si bol mladý človek vedomý toho, akú hodnotu má tým, že je dieťaťom Nebeského Otca – Kráľa. Zároveň ho chceme pozvať, aby sa stal chudobným v duchu, v tom pravom slova zmysle,“ vysvetlil Marek Uličný, riaditeľ Komisie pre mládež v Spišskej diecéze. K tomu budú smerovať konkrétne body programu. Tento rok v ňom nebude chýbať svätá omša, púta-vo pripravená diskusia s otcom biskupom, divadlo, tanec či adorácia s kapelou F6. „Obohatením budú krátke katechézy dvoch hostí – o. Branislava Kožu-

cha a o. Juraja Ďurneka, ktoré vovedú mladých do danej témy. Pripravených máme aj niekoľko milých prekvapení,“ dodal M. Uličný.

Diecézne stretnutie má už aj svoje logo, ktoré bude počas troch rokov sprevádzať viaceré diecézne stretnutia mládeže na Slovensku, spolu s tromi motami od sv. otca Františka. Tento rok bude podujatie vychádzať z prvého symbolu, ktorý je v logu, symbolu jednoduchosti a svedectva viery – rybky.

O diecéznom stretnutí mládeže bude jej organizátor, Komisia pre mládež v Spišskej diecéze, postupne informovať mladých na webovej stránke www.komisiask.sk a na sociálnych sieťach.

MARIKA JANUSOVÁ

VEČERY S JANKOM SILANOM

Farnosť Važec pozýva všetkých záujemcov na večery s Jankom Silanom, ktoré sa konajú pri príležitosti stého výročia od narodenia tohto vzácného básnika a spisovateľa Katolíckej moderny. Stretnutia prebiehajú v priestoroch Centra pre mládež Premeny vo Važci, po večernej svätej omši.

Každý Večer je originálne pripravený s hosťom, rozborom básne a svedectvami zo života Janka Silana od veriacich a priateľov, ktorí ho osobne poznali.

Všetky podujatia sa konajú s požehnaním spišského diecézneho biskupa Štefana Sečku a organizuje ich

Prípravná komisia osláv jubilea Janka Silana, ktorej členmi sú: Anton Tyrol, Cyril Hamrák, Ján Goč, Edita Príhodová, Stanislav Misál, Ľubomír Hajdučík a Marek Uličný.

MAREK ULIČNÝ

KALENDÁRIUM STRETNUTÍ PRI SILANOVEJ POÉZII A PRÓZE

VEČERY S JANKOM SILANOM VO VAŽCI

1. 23. 1. 2014 (ŠT) 17.00 HOD. - **BÁSNIKOVO DETSTVO A MLADOSŤ**
2. 24. 2. 2014 (PO) 17.00 HOD. - **VYSOKOŠKOLSKÉ ŠTÚDIÁ TEOLÓGIE**
3. 24. 3. 2014 (PO) 17.00 HOD. - **ŽDIAR - LIPTOVSKÝ HRÁDOK**
4. 24. 4. 2014 (ŠT) 18.00 HOD. - **PIRÁTI KRÁSY, KATOLÍCKA MODERNA**
5. 17. 5. 2014 (SO) - **OSLAVY JUBILEA VO VAŽCI (PROGRAM BUDE ZVEREJNENÝ)**
6. 24. 6. 2014 (UT) 18.00 HOD. - **VAŽEC (1949 – 1964)**
7. 24. 7. 2014 (ŠT) 18.00 HOD. - **VAŽEC (1964 – 1984)**
8. 25. 8. 2014 (PO) 18.00 HOD. - **MAMA (1933)**
9. 24. 9. 2014 (ŠT) 18.00 HOD. - **DOM OPUSTENOSTI I.**
10. 24. 10. 2014 (PI) 18.00 HOD. - **DOM OPUSTENOSTI II.**
11. 24. 11. 2014 (PO) **ZÁVER KULTÚRNEHO ROKA JANKA SILANA**

JEDNOTA V MNOHOŠTI

(2DS 7)

Na túto synodálnu tému možno hľadiť tak, že v nej ide o podrobnejší výklad a praktickú aplikáciu jednej z podstatných vlastností Cirkvi, ktorou je jednota. Už nadpis tejto synodálnej témy hovorí, že ide o jednotu v mnohosti foriem, vzťahov, rozličných personálnych ako aj územných či personálnych jednotiek a napokon aj o rozličné ohrozenia jednoty Cirkvi. Náležitá pozornosť sa venuje aj dejinám rozličných snáh o zachovanie a prehľbovanie jednoty. Táto synodálna téma má spolu 63 bodov rozdelených na doktrínálnu (2DS 7, 1-28), historickú (2DS 7, 29-56) a napokon legislatívnu časť (2DS 7, 57-63).

DOKTRINÁLNA ČASŤ

Téma jednoty má svoj východiskový bod v tajomstve Najsvätejšej Trojice, ktorú treba vnímať ako základ každej jednoty. Popri jednote osôb v trojičnom Božom živote je ďalším faktorom jednoty aj jednota Krista s Cirkvou v Duchu Svätom a jednota, ktorá bola predmetom Ježišovej veľkňazskej modlitby (Jn 17). Pomocou princípu inkarnácie tu veľmi pekne vyniká dynamický postup od nadprirodzenej roviny k prirodzeným súvislostiam nášho života a nášho spoločenstva s Bohom.

BYTOSTNÁ A OPERATÍVNA JEDNOTA

Synodálny dokument hovorí o jednote v dvoch rovinách: bytostnej a operatívnej. Bytostná jednota spočíva v dare Božej milosti, ktorá predpokladá prirodzenosť a tú zdokonaľuje (*Gratiasupponitnaturam et perficiteam*). Operatívna jednota znamená jednotu v činnosti. Tu sa myslí na jednotu veriacich so svojimi duchovnými pastiermi, jednotu s biskupom, jednotu rozličných foriem zasväteného a apoštolského života, spoločenstiev, skupín, združení a hnutí a pod.

ZÁKLADNÉ PRINCÍPY JEDNOTY

Diecézny biskup a farár sú základnými princípmi jednoty diecézneho a farského spoločenstva. Všetci príslušníci diecézy a jednotlivých farností sú nositeľmi rozličných darov, ktoré ich uschopňujú na vykonávanie služieb. Všetci však majú vzájomne spolupracovať a cítiť sa povolanými pre *communio* (spoločenstvo), v ktorom sa katolicita Cirkvi stáva zjavnou.

V minulosti sa viac zdôrazňoval hierarchický prvok, dnes vystupuje do popredia viac prvok spoločenstva viery, nádeje a lásky. Napokon všetci veriaci sú spojení v jednom spoločenstve so Svätým Otcom, ktorý je viditeľným princípom jednoty univerzálnej Cirkvi.

ZASVÄTENÉ OSOBY A JEDNOTA

Peknou ukážkou jednoty v mnohosti sú rehoľné spoločenstvá, inštitúty zasväteného a spoločnosti apoštolského života. Takto zasvätené osoby uskutočňujú celkom špeciálnu formu svojho života, ktorá je v istých veciach samostatná, a predsa sa v ich charizme jedinečným spôsobom upevňuje a prehľbuje jednota Cirkvi. Synodálne dokumenty dokonca nazývajú zasvätené osoby podľa Svätého Otca Jána Pavla II. (*Vita consecrata* 51) „skúsenými tvorcami spoločenstva“ a „Cirkev im zveruje úlohu starať sa o rast spirituality spoločenstva“ (2DS 7, 13). Od zasvätených osôb sa taktiež očakáva schopnosť poznávať znaky časov a odpovedať na ne.

PRÍNOS ROZLIČNÝCH ZOSKUPENÍ

V súčasných podmienkach života nadobúdajú význam rozličné hnutia, združenia, spoločenstvá a skupiny. Ich zrod – či už spontánny alebo z koreňov dávnejších spolkov – treba chápať ako prejav činnosti Ducha Svätého v Cirkvi a nástroj jej omladzovania. Hlavným kritériom ich kresťanskej autenticity je organické začlenenie sa do Kristovho mystického Tela, ktorým je Cirkev a konštruktívna spolupráca s farnosťou resp. diecézou. V tomto smere bude potrebné vykonať mnoho pre trvalé, konštruktívne a účinné začlenenie hnutí, združení, spoločenstiev a skupín do života farností a diecézy.

KRITÉRIÁ CIRKEVNOSTI

Veľmi dôležitou témou tohto dokumentu je téma charizmy (2DS 7, 21). Pod charizmou treba rozumieť každý dar Ducha Svätého, teda nielen nejaký mimoriadny dar, ale „každý prejav lásky, dobra a služby“. Pritom platí, že každú charizmu treba prijímať s vďačnosťou a používať ju pre dobro celého spoločenstva. Táto oblasť si vyžaduje mimoriadne zrelé zmýšľanie a vôbec postoje zamerané na dobro celého

spoločenstva farnosti, diecézy a celej Cirkvi. V tejto súvislosti prináša dokument aj kritériá hodnovernosti týchto zoskupení: 1) zodpovednosť za vyznávanie katolíckej viery, 2) hlboké a presvedčené communio, 3) súlad činnosti zoskupenia s apoštolským zameraním Cirkvi, 4) angažovanosť v ľudskej spoločnosti, 5) primát povolania k svätosti (2DS 7, 23; porov. ChL 30). Tieto kritériá sú garantom toho, že nedôjde ku konfliktu medzi hierarchiou a charizmou, naopak, hierarchická služba je tiež jednou z chariziem.

OHROZENIA JEDNOTY

Štyri záverečné body doktrinálnej kapitoly 7. synodálnej témy sa venujú ohrozeniam jednoty: na prvom mieste je spomínaný hriech vo všeobecnosti, potom sú uvedené ďalšie: pýcha, karierizmus, rivalita, nedôvera, žiarlivosť. Pekné je záverečné konštatovanie, že najkrajším prejavom životaschopnosti farnosti je jej jednota.

SITUÁCIA V DIECÉZE V OBLASTI JEDNOTY

Stav v diecéze v oblasti jednoty je opísaný v bodoch 2DS 7, 29-56. Táto kapitola má jasnú štruktúru: začína zmienkou o tradícii zápasov o udržanie a prehlbenie jednoty partikulárnej Cirkvi. Jej kľúčom je vernosť biskupa a kňazov, ktorá podmieňuje vernosť Božieho ľudu diecézy. Aj v dnešných časoch subjektivizácie a liberalizácie hodnôt platí táto pravda. Je potrebné chrániť ju a citlivo zvažovať každý krok, ktorý by mohol oslabiť jednotu kňazov navzájom, taktiež spoluprácu farností navzájom i jednotlivých stavov a zoskupení v rámci farností. V dokumente sa naznačuje kritika pasivity kňazov a napäté vzťahy voči rôznym spoločenstvám (2DS 7, 41). Očakáva sa intenzívnejšia pastoračná starostlivosť o jednotlivé stavy, razantnejšie nasadenie kňazov v organizovaní ľudových misií a väčší priestor pre farských dobrovoľníkov. Veriaci si želajú intenzívnu spoluprácu farností a filiálok a tiež farských spoločenstiev byzantského a latinského obradu. Činnosť rehoľných spoločenstiev je hodnotená pozitívne, ale veriaci si želajú intenzívnu spoluprácu s farnosťami napr. v oblasti propagácie spirituality a činnosti zasvätených osôb. To isté sa týka aj prítomnosti a činnosti terciárova iných spolupracovníkov rehoľí vo farnostiach. V otázke hnutí, združení, spoločenstiev a skupín sú uvedené požiadavky ich riadneho zapojenia do života farností a diecézy. V aktuálnom čase

sa robia prvé kroky na splnenie týchto požiadaviek. Pripravujú sa kritériá, na základe ktorých sa spoločenstvá a skupiny budú môcť identifikovať a taktiež sa pripravuje stretnutie hnutí, združení, spoločenstiev a skupín s predstaviteľmi farností.

NARIADENIA A ODPORÚČANIA

Legislatívna kapitola prináša základné usmernenia pre prehlbenie jednoty diecézy. Sila jednoty závisí od intenzity nášho vzťahu s Bohom. Jej cieľavedomé pestovanie sa má stať súčasťou spirituality každého veriaceho človeka. Je preto potrebné intenzívne pracovať na prehlbovaní jednoty s biskupom a s kňazmi, kňazi susedných farností majú medzi sebou úzko spolupracovať, ba aj veriaci obidvoch katolíckych obradov prítomných na území farností by mali dobre vychádzať a pomáhať si. Dobrým nástrojom budovania jednoty je na prvom mieste modlitba na tento úmysel, ďalej časopis Kapitula, rozličné neformálne diskusie, biblické krúžky, pobožnosti, spevy, stretnutia kňazov a pod.

ROZLIČNÉ ZOSKUPENIA VO FARNOSTIACH

Rehole, inštitúty zasväteného a spoločnosti apoštolského života môžu veľmi významne prispieť k prehlbeniu jednoty, keď budú úzko spolupracovať s farármi. Tí zas majú poznať charizmu zasvätených osôb, pravidelne sa s nimi stretávať a konzultovať rozličné, najmä pastoračné otázky a pod. Rovnaké nariadenia a odporúčania sú formulované aj pre hnutia, združenia, spoločenstvá a skupiny. Týka sa to stretnutí, predkladania ročných plánov, v ktorých nech sú vyjadrené priority činnosti, tiež sa to týka členstva v pastoračných radách farností a pod.

ČO NAJVIAC NAPOMÁHA JEDNOTU

V dokumentoch 2DS 7 sa výslovne odporúča zakladanie malých spoločenstiev, modlitba a dobré skutky na úmysel prehlbovania jednoty Božieho ľudu vo farnostiach a v diecéze. Siedma synodálna téma – ak sa jej pokynov seriózne chopíme – môže byť pre náš duchovný život významným nástrojom spolupráce rôznych skupín a smerov duchovného života, z čoho môže vzniknúť veľké duchovné dobro. Všetko záleží na nás, či budeme mať záujem alebo nie. Nech nám dobrý Boh dá milosť pre dobré rozhodnutie.

MONS. ANTON TYROL
GENERÁLNY VIKÁR

SPIŠSKÍ BISKUPI – VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI SPIŠSKEJ DIECÉZY

V rámci rubriky *Významné osobnosti Spišskej diecézy* začíname osobnosťami spišských biskupov, ktorí sa vedením biskupstva azda najviac zapísali do dejín Spišskej diecézy. Boli to oni, ktorí vtlačili Spišskej diecéze svoju neopakovateľnú osobnostnú pečat'. Spišská diecéza patrí medzi najstaršie diecézy na Slovensku. Aj keď k založeniu Spišskej diecézy došlo až v 18. storočí za vlády uhorskej kráľovnej a cisárovnej Márie Terézie, predsa však Spišská Kapitula patrí popri starobylej Nitre k najstarším cirkevným sídlam na Slovensku. Predchodcom Spišskej diecézy bolo totiž Spišské prepoštstvo, ktoré sa rozkladalo na území Spiša a malej časti Šariša (Toryský dekanát) a Liptova. Kedy vzniklo Spišské prepoštstvo je dodnes otázkou rôznych dohadov. Doposiaľ sa totiž žiadna zakladacia listina Spišského prepoštstva nenašla, a preto rok jeho založenia ostáva naďalej neznámy. Niektorí historici síce predpokladajú vznik Spišského prepoštstva v časoch Veľkej Moravy, avšak táto mienka ostáva jednou z možných hypotéz jeho vzniku. Nespochybniteľným historickým faktom však je, že v roku 1209 Spišské prepoštstvo už určite jestvovalo. Dozvedáme sa o tom na základe listiny uhorského kráľa Ondreja II., ktorý ňou daroval spišskému prepoštovi Adolfovi a jeho sestre rozsiahle územie na Spiši medzi Tatrami a riekou Poprad. Spomína sa v nej, že vlastníkom tohto územia bol bamberský biskup Ekbert, brat kráľovnej a strýko sv. Alžbety Durínskej. Viacerí spišskí prepošti boli vysvätenými biskupmi, avšak až v roku 1776 sa začína história biskupov, ktorí stáli na čele vlastnej diecézy. Dovtedy Spišské prepoštstvo, aj napriek veľkej osobitosti a autonómii, sa nachádzalo na území Ostrihomskej arcidiecézy. Najstarším známym spišským prepoštom, ktorý bol dokonca uvádzaný ako spišský biskup bol prepošt Jakub (1284-1301). Jeho menovanie za spišského biskupa bolo pravdepodobne iba ako *ad personam*. Spišskí prepošti sa viackrát pokúšali u pápeža o povýšenie Spišského prepoštstva na biskupstvo.

Prvým známym pokusom o povýšenie Spišského prepoštstva na biskupstvo bola snaha uhorského kráľa Ľudovíta Veľkého (1342-1382) a jeho manželky kráľovnej Alžbety zo dňa 16. apríla 1348. Pápež Klement VI. najprv túto snahu kráľa podporil, zriadil vyšetrovaciu komisiu, avšak z bližšie neuvedených dôvodov v liste z januára 1351 kráľovi zamietol možnosť ďalšieho postupu povýšenia prepoštstva na biskupstvo. Niektorí historici v tomto kroku videli snahu ostrihomskeho arcibiskupa o udržanie vplyvu na Spiši, iní to vysvetľujú nezhodami v politike medzi uhorským kráľom Ľudovítom a pápežom Klementom VI. Ďalším známym pokusom o zriadenie Spišskej diecézy bol pokus jednej z najvýznamnejších cirkevných osobností Uhorska ostrihomskeho arcibiskupa Petra Pázmáňa (Pázmánya) v roku 1628. Tento svoj úmysel prejavil aj verejne na Trnavskej synode v roku 1629 ako súčasť plánov na rekatolizáciu Uhorského kráľovstva, ktoré bolo po bitke pri Moháči v roku 1526 politicky a nábožensky veľmi rozdrobené. Úsilie o povýšenie starobylého spišského prepoštstva nenapomáhalo ani politické rozdelenie samotného Spiša, ku ktorému došlo už za cisára Žigmunda. Ten po prehratej vojne s Benátkami v roku 1412 dal 16 spišských miest (medzi nimi i Spišské Podhradie) do poľského zálohu. Túto časť Spiša získala späť až uhorská kráľovná Mária Terézia v roku 1773, čím vytvorila politicky vhodné podmienky pre vznik Spišského biskupstva. Bulou pápeža Pia VI. „*Quum Serenissima Domina*“ z 13. marca 1776, na žiadosť cisárovnej Márie Terézie, bol schválený proces rozdelenia Ostrihomskej diecézy a vytvorenia nových diecéz: Banskobystrickej, Rožňavskej a Spišskej. Pápežskou bulou „*Romanus Pontifex*“ z 13. marca 1776 pápež Pius VI. zriadil Spišskú diecézu, ktorej základom bolo územie Spišského prepoštstva, ku ktorému boli pripojené aj ďalšie dva regióny severného Slovenska: Orava a Liptov. Tak sa päťstoročné úsilie o vytvorenie vlastnej cirkevnej organizácie stalo skutočnosťou. Sídлом spišskej die-

AULA BISKUPSKÉHO ÚRADU
V SPIŠSKEJ KAPITULE

cézy sa stalo staré sídlo spišských prepoštov Spišská Kapitula. Prepoštský chrám sv. Martina bol povýšený na katedrálu. Letným sídlom biskupa sa stal kaštieľ v Spišskom Štiavniku.

Prvým spišským biskupom sa stal pomocný vácovský biskup Karol de Salbeck. Ten po zlúčení Spiša s územím Liptova a Oravy uskutočnil významnú administratívnu organizáciu Spišského biskupstva, ktoré rozdelil na tri archidiaconáty: katedrálnej, lipťovský a oravský. V priebehu dejín Spišskej diecézy stálo na jej čele trinásť biskupov. Súčasný spišský biskup Štefan Sečka je teda v poradí štrnástym spišským diecéznym biskupom. Od okamihu vzniku Spišskej diecézy až do roku 1921 všetci spišskí biskupi boli výlučne šľachtického pôvodu. Keď bol 13. februára 1921 v starobyľej Nitre vysvätený za nového spišského biskupa Boží sluha Ján Vojtaššák, stal sa prvým biskupom, ktorý pochádzal z jednoduchej oravskej sedliackej rodiny. Každý z nich vychádzal z vlastných vízií pri riadení spišskej miestnej cirkvi, v rámci ktorých je možné určiť pastoračné priority jednotlivých biskupov a spôsoby ich realizácie, ktorými sa jednotliví biskupi odlišovali. Zaujímavé je sledovať najbližší personál, ktorým sa jednotliví bis-

kupi počas ich episkopátu obklopovali a ktorí často svojimi radami pozitívne, ale aj negatívne ovplyvňovali ďalšie dôležité rozhodnutia biskupa. Veľakrát totiž platí, že veľkosť biskupa sa ukazuje podľa toho, akými ľuďmi sa obklopí. Každý z nich tu však čosi po sebe zanechal. Viacerí z nich uskutočnili významné organizačné, pastoračné či formačné reformy, z ktorých diecéza žije dodnes. Prínos jednotlivých spišských biskupov do dejín Spišskej diecézy si postupne v chronologickom poradí priblížime postupne v ďalších číslach časopisu.

ĽUBOSLAV HROMJÁK

PAVOL STRAUSS: O MATKE BOŽEJ

K ROKU SEDEMBOLESTNEJ PANNY MÁRIE

Benedikt XVI.: „*Ludský život je cesta. K akému cieľu? Ako k nej nájdeme prístup? Život je ako cesta na búrlivom a neraz tmavom mori dejín. Cesta, pri ktorej sledujeme hviezdy, ktoré nám ukazujú smer. Pravými hviezdami nášho života sú ľudia, ktorí dokázali správne žiť. Oni sú svetlami nádeje. Ježiš Kristus je skutočným svetlom, žiariacim nad všetkými temnotami dejín. Aby sme však dospeli až k nemu, potrebujeme bližšie svetlá, ľudí, ktorí nám dávajú svetlo tým, že berú z jeho svetla a tak ponúkajú orientáciu aj nášmu putovaniu. Kto z ľudí by mohol byť pre nás väčším svetlom nádeje než Mária, ktorá svojím „áno“ otvorila samotnému Bohu bránu nášho sveta, tá, ktorá sa stala živou archou zmluvy, v ktorej sa Boh stal telom, jedným z nás, a postavil si svoj stan uprostred nás?*“

Príloha Listy PS 23 – 24 (apríl 2014)

MILOSTIPLNÁ

(6. 12. 50) Sme temné pokolenie sklamaných nádejí. Niet v tomto storočí – avšak ani v iných – človeka, ktorý by nebol tvrdou obeťou sklamaní.

Vždy čakali ľudia. Aj v našom veku. Stále čakáme. Raz jedni, raz iní. Raz jedno, raz iné.

A ubolená, ale nekonečne trpezlivá matka, Matka všetkých, všetkých národov, všetkých ľudí, veriacich, neveriacich, pohanov, odpadlíkov, rúhačov a zvrhlíkov, čaká. Čaká na chvíľu, keď nastane chvíľa ostatného bankrotu všetkých systémov, všetkého hrôzovládárstva a zotročovania, keď sa stanú realitou Izaiášove slová: „Že všetky národy budú dúfať v koreň Jesseho, ktorý vzrastie, aby vládol nad národmi!“ (Rim, 15, 4-13).

(8. 12. 50) Nepoškvrnené počatie Blahoslavennej Panny Márie. Čistota je tajomstvom večnej múdrosti. Jej plodom môže byť len absolútna láska. A jej zjavením hymnou inkarnované slovo. Večný Logos dýcha, páli a miluje. A v jeho tóni človek sa rodí, žije a zomiera, aby sa prejavila na jeho temnom úzadí jediný raz možnosť vo svojej najskvelejšej forme.

(8. 12. 92) Najväčší dar židovského národa svetu je Nepoškvrnená. (Myslí sa tým, že po Ježišovi Kristovi je Panna Mária pre nás najväčším darom. – pozn. redakcie) Večné tabernaculum Bohočloveka. Anjel vedel o jej večnom určení.

A my sme šťastní, že ju môžeme vzývať Ave Mária. Že si môžeme uvedomiť, že mohla jestvovať Milostiplná teraz i do večnosti.

Ďakovať Bohu, že si to vieme predstaviť.

(24. 3. 92) Z nebeských občanov sú tu pred nami dva typy. Tá najčistejšia žena, Panna Mária, ktorá bola jediná vyvolená ako Matka Božia. Najdokonalejší ľudský tvor. – A na druhej strane sv. Peter, najuznávanejší z apoštolov, ktorý ale Pána Ježiša trikrát zaprel, teda zradil. Aj ten je medzi nebešťanmi.

Nám, hriešnym ľuďom, blízky ako vzorný exemplár omilostenia. Chceli by sme sa votrieť medzi nich, medzi služobnicu Božiu a verného, veľkého apoštola.

Obaja sú nedosiahnuteľným vzorom, a pritom vzornými orodovníkmi v napĺňaní vôle Božej.

(8. 12. 91) V každej biede, osobnej i nadosobnej, túžime po Bohu, po jeho pomoci. A každé materstvo sa stáva posväteným cez materstvo Máriino. Ona vytvorila vo svojom *Magnificate* najkrajší a najslubnejší žalm. A to pretrvá ľudstvo. To je odpoveď na každú problematiku človeka.

Mária, ochrana a nádej!

(1. 12. 91) V živote sme neraz na pokraji. Keď nám je zle, keď nás kvária bolesti zubov a iného. Keď sa trápime pre deti, ale vždy menej ako matky, ktoré do smrti majú komunikáciu cez celoživotne nepretrhnutú pupočnú šnúru.

Ale náš spoj s Matkou Božou a s Otcom nebeským je a nemôže byť prerušený. Tak môžeme preplávať cez marasy hriechov, cez okraje všetkých bezvýhľadností a zúfalstiev. Len si vyčkať na správny spoj.

(7. 10. 50) Neraz visela spása a záchrana sveta len na nitke. Keď sa prizrieme bližšie, bola tá nitka – ružencom.

(22. 8. 50) Najväčší dôkaz večného milosrdenstva je nebeské Materstvo. Táto cesta nás zrodila pre večnosť.

(15. 8. 50) Keď dozrievame, to znamená, keď sa blížíme k podstate Božej, nastáva vždy delikátnejší pomer medzi dušou a Stvoriteľom. Až Ho prestáva vôbec menovať.

A tak je Nanebovzatá ostatná pomoc, večný výraz nášho metafyzického studu.

(11. 10. 48) Matka čistého milovania oroduje za svoje neverné dietky, aby v nich vzrástla láska. Lebo keď cesta pre spásu niet inej, než akou si ty so svojím Božským Synom vykúpila svet: utrpením a láskou.

SEDEMBOLESTNÁ

(15. 9. 48) Svet je v agónii zánikov, chrčí nenávisťou, chrlí a chystá smrť.

Čo je to svet? Človek. Áno, v človeku je chyba. Kým nepadne v slzách pod utrpením Matky sveta a nezavzlyká: Fac, ut portem Christi mortem“ (Učín, aby som znášal Kristovu smrť), niet pomoci, niet východiska.

Dnes je Sedembolestnej Panny Márie!

Matka, neopúšťaj nás!

(15. 9. 92) Sedembolestná patrónka Slovenska, ktorý z tvojich bôlov sme Ti pridali? Každý z nás je Ti večným dlžníkom. Všetko, čo sme mohli a mali vykonať, parí k tomu. Čo som urobil, je určite skoro nič oproti tomu, čo som urobiť mal.

(15. 9. 50) Sedem bolestí Blahoslavenej Panny Márie. Ako nevítané psy sme klačali pred zavretým portálom Tvojej svätyne. Keď sa tejto ôsmej bolesti naučíme, budeme azda hodní toho, aby sme Ti smeli zopakovať Tvojich svätých sedem bolestí v krvavej učebnici dejín.

(30. 5. 92) Svet sa váľa v svojich zločinoch. Len nad všetkým Mária. Vždy v nových obmenách poznania. A človek môže žiť. Život sa neváľa v tých veľkých korytách. Život je malý, nepoznaný vzdych. Všetko je život. Lebo vo všetkom je Boh. I úder najmenšieho srdca je na Božej strane.

Že náš verejný život prechádza nebadane povedľa veľkých úderov nebeského zvona, je tragédia našich dní. Už nevieme vidieť, čo je porážka a čo svetlo životnej cesty. Ako duchovní slepci blúdime svetom a ani nevieme, kedy narážame na nehmotné prekážky.

Len niečo v našom vnútri registruje prítomnosť sotva slabo tušeného. Všetky naše nápady sú odrakom toho diania, ktoré sa stáva mimo okruhu nášho vnímania. Potrebovali by sme veľa životov, aby sme to všetko obsiahli, a novšiu vnímavosť. Bez toho žijeme len vedľa seba.

(31. 1. 94) Ouvertúra záhuby je šťastie.

Vesmír sa trasie šťastím nad vylicením dieťaťa, a tým viac nad uzdravením matky.

Ani terajší svet by neobstál bez svätcov. Celý život neviem zabudnúť na sugesciu zo životného stretnutia v Rue de Bac a na stoličku, na ktorej sedela Panna Mária v prítomnosti svätej Kataríny Labouré a jej medaily; Ó, bez hriechu počatá Panna Mária, oroduj za nás, ktorí sa k tebe utiekame. A nezabúdam na Svätého Otca Pia XII., ktorý ju svätorečil.

A vesmír žije a upadá v prítomnosti toho všetkého a v prítomnosti i tohto všetkého. A žije aj svet týchto mojich intimít.

(7. 10. 48) Dnes je Sacratissimi Rosarii B. M. V. (najsvätejšieho ruženca preblahoslavenej Panny Márie).

Mária hovorí ako duch múdrosti k svojim deťom. Volá blaženým človeka, ktorý ju počúva, „...lebo kto mňa nájde, nájde život...“ Áno, lebo Kristus je život. A len kto Máriu nájde, nájde cestu k celému Kristovi.

Ide už raz o cestu k Životu, pre takú rozhodnú a trvalú cestu, aby sa ňou svetom vyznávačsky ohodnotila vykupiteľská smrť Kristova. On začal a my musíme dokončiť zničenie „toho, ktorý vládol smrťou“ (Hebr 2, 14).

(15. 8. 92) Nestačíme sa tešiť na hodnoty a krásy, ktoré nám život dáva. Ani primeranú vďačnosť nevieme vyprodukovať. Najkrajšia je predstava v blízkosti Krista. A z toho vytúžená radosť.

A láskavá Matka Kristova, záruka každej nádeje. Jej nepredstaviteľná večná materinská neha je najkrajší kus nášho vnútorného sveta.

„Ora pro nobis sancta Dei genetrix.“ – Oroduj za nás, svätá Božia rodička.

(Z textov Pavla Straussa obsiahnutých v *Zobraných literárnych a mysliteľských dielach I. – X.*, vybral a usporiadal Július Rybák)

STAŇTE SA NAŠÍM PRISPIEVATEĽOM

DEJE SA VO VAŠEJ FARNOSTI ČI V SPOLOČENSTVE NIEČO PODNETNÉ?

DAJTE O TOM VEDIEŤ!

NAPÍŠTE NA CASOPIS@KAPITULA.SK.

NÁJDETE NÁS AJ NA FACEBOOKU

AK CHCEŠ DOSTÁVAŤ ČASOPIS PRIAMO DO SVOJEJ SCHRÁNKY,
DAJ NÁM TO VEDIEŤ NA CASOPIS@KAPITULA.SK